Ewa Polak

JAKOŚĆ ŻYCIA

W CZASACH ZWYCZAJNYCH I NIEZWYCZAJNYCH — PRZED I W TRAKCIE KORONAKRYZYSU

GSW
Gdańsk 2021

Recenzent

prof. dr hab. Ewa Grzegorzewska-Mischka
Wydział Zarządzania i Ekonomii, Politechnika Gdańska

Redakcja
Projekt okładki

Tomasz Mikołajczewski

Wydanie pierwsze, objętość 16,3 ark. wyd., Gdańsk 2021

Druk i oprawa

Mazowieckie Centrum Poligrafii
05-270 Marki, ul. Słoneczna 3C, www.drukksiazek.pl

© Copyright by Gdańska Szkoła Wyższa, Gdańsk 2021

GSW
GDAŃSKA SZKOŁA WYŻSZA

WYDAWNICTWO GSW

Gdańska Szkoła Wyższa
80-875 Gdańsk, ul. Biskupia 24B
tel. 58 305 08 11, tel. 58 305 08 12
Zamówienia: wydawnictwo@gsw.gda.pl

www.gsw.gda.pl/wydawnictwo

ISBN 978-83-66270-17-6 Nr katalogowy [117]

Spis treści

Wstęp 11

Rozdział I
Dobrobyt i jakość życia — wprowadzenie teoretyczne

1. Wyjaśnienia terminologiczne 19
   1.1. Podstawowe pojęcia 19
   1.2. Rodzaje potrzeb i możliwości ich zaspokojenia 21
   1.3. Dyskusja wokół interpretacji pojęć 24
2. Wzrost a rozwój gospodarczy 27
   2.1. Słabości tradycyjnych mierników wzrostu gospodarczego 27
   2.2. Czynniki i bariery wzrostu i rozwoju gospodarczego 30
   2.3. Odmienne podejścia do teorii wzrostu i rozwoju gospodarczego 32
   2.4. Wzrost gospodarczy a dobrobyt ekonomiczny społeczeństwa 34
   2.5. Rozwój zrównoważony i zintegrowany 38
3. Uwarunkowania dobrobytu i jakości życia 40
   3.1. Czynniki dobrobytu 40
   3.2. Kryteria jakości życia 44
4. Obiektywna sytuacja społeczno-ekonomiczna a jej subiektywna ocena 46
   4.1. PKB *per capita* a poziom zadowolenia z życia 46
   4.2. Pozaekonomiczne czynniki poczucia zadowolenia i szczęścia 48

Rozdział II
Mierzenie dobrobytu i jakości życia

1. Wybrane mierniki 55
   1.1. Parametry charakteryzujące dobrobyt i jakość życia 55
   1.2. Klasyfikacja mierników dobrobytu i jakości życia 58
   1.3. Ekonomiczne aspekty dobrobytu 62
   1.4. Poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego 70
   1.5. Otoczenie społeczno-polityczne 76
   1.6. Społeczne relacje, kapitał społeczny 78

1.7. Subiektywne opinie na temat zadowolenia i satysfakcji z życia ... 79
1.8. Ocena wybranych państw według wskaźników jakości życia ... 81

2. Dobrobyt społeczno-ekonomiczny — problemy z pomiarem ... 84
2.1. Nieprecyzyjne mierniki ... 84
2.2. Trudności interpretacyjne ... 87

3. Dochody jako podstawowy miernik zamożności społeczeństwa ... 90
3.1. Dochody osobiste, dochody rozporządzalne, wynagrodzenia ... 90
3.2. Przeciętne i minimalne wynagrodzenie, mediana, dominanta ... 93
3.3. Uwarunkowania wysokości wynagrodzeń ... 99
3.4. Wielkość i struktura dochodów ... 104

4. Zdrowie, długość życia i ich uwarunkowania ... 112
4.1. Długość życia ... 112
4.2. Kondycja zdrowotna społeczeństwa ... 116
4.3. Wydatki na opiekę zdrowotną ... 121
4.4. Zmiany w zakresie dostępności świadczeń zdrowotnych ... 125

Rozdział III
Jakość życia w czasach pandemii

1. Zmiany społeczno-polityczne spowodowane pandemią ... 141
1.1. Współczesna zachodnia cywilizacja ... 141
1.2. Dezinformacja i chaos związane z rozprzestrzenianiem się epidemii ... 144
1.3. Zmiany w sposobie postrzegania świata ... 154
1.4. Atak na uznawane style życia ... 155
1.5. Stosunek do ludzi starych i słabych ... 160
1.6. Śmiertelność z powodu COVID-19 ... 162
1.7. Bezradność nauki i ekspertów ... 166
1.8. Obnażenie słabości strukturalnych i organizacyjnych. Eskalacja konfliktów społecznych ... 168
1.9 Zagrożenie inwigilacją i autorytaryzmem ... 175

2. Ekonomiczne konsekwencje pandemii ... 182
2.1. Prognozy odnośnie wpływu pandemii na gospodarkę ... 182
2.2. Wzrost zadłużenia państw ... 188
2.3. Zmiana wskaźników makroekonomicznych ... 194
2.4. Beneficjenci i ofiary pandemii ... 201
2.5. Antykryzysowy interwencjonizm państwowy i jego skutki ... 208
2.6. Wsparcie ekonomiczne Unii Europejskiej ... 215
2.7. Postrzeganie polskiej gospodarki w czasie koronakryzysu ... 217

3. Pandemia a jakość życia ... 219
3.1. Szanse i zagrożenia wywołane pandemią ... 219
3.2. Wpływ pandemii na jakość życia ... 223

Zakończenie 235
Bibliografia 239
Wykaz tabel 257
Wykaz rysunków 259

Wykaz tabel

Tabela 1.1. Majątek *per capita* i PKB *per capita* — ranking państw 37

Tabela 1.2. Uwarunkowania wysokiej jakości życia i kryteria jej oceny 44

Tabela 2.1. Miejsce 10 państw „z góry" i „z dołu" listy rankingowej + Polska, według WHI oraz według niektórych kryteriów składających się na WHI (2018) 72

Tabela 2.2. Podkategorie EHCI i ich punktacja 74

Tabela 2.3. Dziesięć pierwszych państw w wybranych rankingach rozwoju społeczno-ekonomicznego (lata 2016 i 2017) 82

Tabela 2.4. Wysokość przeciętnego wynagrodzenia, płacy minimalnej, minimum socjalnego, minimum egzystencjalnego i zasiłku dla bezrobotnych w Polsce w latach 1993–2018 (w zł) 98

Tabela 2.5. Maksymalna i minimalna kwota wynagrodzenia w przedsiębiorstwach i na stanowiskach pracy podzielonych według różnych kryteriów w latach: 2015, 2018 i 2019 100

Tabela 2.6. Przeciętne miesięczne dochody na osobę w gospodarstwach domowych za lata 2000–2018 (w zł, zaokrąglone do 1 zł) 104

Tabela 2.7. Stosunek dochodów rozporządzalnych *per capita* w gospodarstwach domowych, płacy minimalnej i dominanty wynagrodzeń do przeciętnego wynagrodzenia 106

Tabela 2.8. Rozkład dochodów rozporządzalnych według grup decylowych w gospodarstwach domowych w latach 2005 i 2018 107

Tabela 2.9. Oczekiwana długość życia w momencie urodzenia w państwach EOG 1980–2018 113

Tabela 2.10. Długość życia w zdrowiu w chwili urodzenia według płci w EOG latach 2011 i 2018 118

Tabela 2.11. Dostępność aparatury medycznej oraz procedur diagnostycznych i leczniczych w Europie — EOG (2015 r.) 129

Tabela 2.12. Dostępność aparatury medycznej oraz procedur diagnostycznych i leczniczych w Polsce na tle Europy EOG i Japonii (2018 r.) 131

Tabela 3.1. Zachorowalność na COVID-19 i śmiertelność z powodu tej choroby w krajach nordyckich do połowy sierpnia 2020 roku 162

Tabela 3.2. Zadłużenie wybranych państw w 2020 roku..... 189

Tabela 3.3. Wybrane wskaźniki makroekonomiczne w Polsce: lipiec 2019 roku i lipiec 2020 roku 196

Tabela 3.4. Ekonomiczne koszty pandemii COVID-19 w 2020 roku według prognozy polskiego rządu (20.08.2020 r.) 197

Tabela 3.5. Wkład komponentów PKB do zmiany realnego PKB (zmiana w punktach procentowych) w I i II kwartale 2020 roku w stosunku do kwartału poprzedniego..... 198

Tabela 3.6. Prognoza gospodarcza Ministerstwa Finansów na lata 2020 i 2021 z czerwca 2020 roku 199

Tabela 3.7. Składowe PKB w III i II kwartale 2020 roku 200

Tabela 3.8. Krótko- i długookresowy wpływ pandemii na poszczególne branże i zalecane strategie przetrwania 204

Tabela 3.9. Pozytywne i negatywne konsekwencje koronakryzysu i jego wpływ na jakość życia.....227

Wykaz rysunków

Rys. 1.1. Piramida potrzeb Maslowa 22

Rys. 1.2. Współczesne rozwinięcie i interpretacja piramidy potrzeb Maslowa 23

Rys. 1.3. Uwarunkowania statusu społecznego 26

Rys. 1.4. Wzrost PKB a jakość życia — pozytywne i negatywne korelaty 29

Rys. 1.5. Proces pobudzania popytu według keynesistów 32

Rys. 1.6. Pobudzanie wzrostu gospodarczego według neoliberałów 34

Rys. 1.7. Wpływ pochodzenia społecznego na możliwości awansu społecznego — różnice między państwami w stosunku do sytuacji Niemiec (2010) 36

Rys. 1.8. Uwarunkowania dobrobytu i jakości życia 42

Rys. 2.1. Przeciętne wynagrodzenia netto w krajach UE 2019 63

Rys. 2.2. Zasięg ubóstwa w Polsce w latach 2008–2019 według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (w % osób w gospodarstwach domowych) 65

Rys. 2.3. Przeciętne wynagrodzenie i mediana wynagrodzeń w Polsce w latach 2008–2018 94

Rys. 2.4. Płaca minimalna i dominanta wynagrodzeń w Polsce w latach 2008–2016 96

Rys. 2.5. Rozkład zatrudnionych według krotności przeciętnego wynagrodzenia ogółem (przeciętne wynagrodzenie, PW = 5003,78 zł) w 2018 roku 97

Rys. 2.6. Płaca minimalna w Polsce w latach 1995–2023 99

Rys. 2.7. Wysokość pierwszej pensji netto i jej wzrost w Polsce w 2017 roku — wybrane zawody 102

Rys. 2.8. Wysokość wynagrodzeń całkowitych pracowników na różnych poziomach hierarchii organizacyjnej 103

Rys. 2.9. Zróżnicowanie dochodowe w Polsce mierzone współczynnikiem Giniego z podziałem na miasto i wieś 106

Rys. 2.10. Zróżnicowanie dochodowe pomiędzy polskimi województwami w stosunku do średniej krajowej w 2018 roku 108

Rys. 2.11. Udział dochodu za świadczenia Rodzina 500+ w przeciętnym miesięcznym dochodzie rozporządzalnym na osobę w gospodarstwach domowych, które otrzymywały to świadczenie w 2018 roku 109

Rys. 2.12. Polskie województwa według kryterium wskaźnika wysokich i niskich dochodów oraz wskaźnika zadowolenia z sytuacji finansowej (2018 r.) 110

Rys. 2.13. Wskaźnik zadowolenia z materialnych warunków życia (poza dochodami) (2018 r.) 111

Rys. 2.14. Wpływ wykształcenia i płci na oczekiwaną długość życia w wybranych krajach (2015 r.) 116

Rys. 2.15. Wydatki bieżące na ochronę zdrowia w Polsce na tle innych państw OECD w 2017 roku jako procent PKB i w przeliczeniu na mieszkańca w USD 122

Rys. 2.16. Wartość świadczeń opieki zdrowotnej ogółem w przeliczeniu na 10 tys. uprawnionych (w tys. zł) 123

Rys. 2.17. Liczba lekarzy na 100 tys. mieszkańców w państwach europejskich w latach 2012 i 2017 126

Rys. 2.18. Liczba lekarzy i pielęgniarek na 100 tys. mieszkańców w polskich województwach (2018 r.) 127

Rys. 2.19. Szpitale ogólne na 100 tys. ludności oraz łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności według województw (2016 r.) 127

Rys. 2.20. Liczba lekarzy wybranych specjalności z zakresu onkologii na 100 tys. mieszkańców 128

Rys. 2.21. Średni czas oczekiwania na realizację świadczeń zdrowotnych w grudniu 2018 oraz styczniu 2019 roku (w miesiącach) 134

Rys. 2.22. Odsetek chorujących na nowotwory przeżywających więcej niż 5 lat (2018 r.) 136

Rys. 3.1. Liczba zachorowań i zgonów pacjentów z COVID-19 w wybranych państwach w ciągu tygodnia 20–26.07.2020 r. 145

Rys. 3.2. Współczynnik śmiertelności na COVID-19 na 1 mln populacji w wybranych krajach (maj 2020 r.) 163

Rys. 3.3. Liczba zgonów w Polsce w kwietniu 2018, 2019 i 2020 roku 164

Rys. 3.4. Liczba zgonów w Polsce w okresie wrzesień–listopad w 2019 i 2020 roku 165

Rys. 3.5. Krajowe i zagraniczne zadłużenie SP w latach: 2010 – czerwiec 2020 190

Rys. 3.6. Zadłużenie SP w układzie podmiotowym w latach: 2010 – czerwiec 2020 190

Rys. 3.7. Problemy, jakich Polacy obawiają się w związku z epidemią koronawirusa (marzec 2020 r.) 191

Rys. 3.8. Okres pandemii, jaki wytrzyma budżet badanych Polaków (marzec 2020 r.) 192

Rys. 3.9. Liczba osób z zaległymi zobowiązaniami na 1000 dorosłych mieszkańców i średnia wartość zaległego zobowiązania na osobę dorosłą w poszczególnych województwach 193

Rys. 3.10. Wpływ pandemii na dynamikę PKB w II kwartale 2020 roku 196

Rys. 3.11. Dynamika realnego PKB w Polsce w okresie: I kwartał 2018 roku – III kwartał 2020 roku (analogiczny okres roku poprzedniego = 100) 199

Rys. 3.12. Aktywne przypadki COVID-19 w Chinach w okresie styczeń–listopad 2020 roku 207

Rys. 3.13. Zmiany chińskiego PKB w okresie marzec–wrzesień 2020 roku (I kwartał 2020 r. = 100) 208

Rys. 3.14. Plan wydatków Unii Europejskiej na lata 2021–2027 215

Rys. 3.15. Ranking państw ratujących życie obywateli i/lub gospodarkę według L. Huete 226

Rys. 3.16. Zmiany Wskaźnika Dobrobytu w Polsce do sierpnia 2020 roku 232